

KOMPJUTERSKI REČNIK

XIV izmenjeno i dopunjeno izdanje

Mihailo J. Šolajić

 kompjuter
biblioteka

Izdavač:

Obalskih radnika 15, Beograd

Tel: 011/2520272

e-mail: kombib@gmail.com

internet: www.kombib.rs

Urednik: Mihailo J. Šolajić

Za izdavača, direktor: Mihailo J. Šolajić

Priredivač: Mihailo J. Šolajić

Lektura: Miloš Jevtović

Slog : Zvonko Aleksić

Ilustracija korica: Dobrosav Bob Živković

Logo Kombib: Miloš Milosavljević

Štampa: „Svetlost“ Čačak

Tiraž: 500

Godina izdanja: 2015.

Broj knjige: 478

Izdanje: Prvo

ISBN: 978-86-7310-494-2

KOMPJUTERSKI

REČNIK

XIV izmenjeno i dopunjeno izdanje

Mihailo J. Šolajić

Sva prava zadržana. Nije dozvoljeno da nijedan deo ove knjige bude reprodukovan ili snimljen na bilo koji način ili bilo kojim sredstvom, elektronskim ili mehaničkim, uključujući fotokopiranje, snimanje ili drugi sistem presnimavanja informacija, bez dozvole izdavača.

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

COBISS.SR-ID 215236364

Simboli i brojevi

.NET – platforma Microsoft operativnog sistema koja objedinjuje aplikacije, paket alata i servisa i promene infrastrukture web strategije kompanije. .NET Framework podržava izgradnju i pokretanje novih aplikacija i XML web servisa.

1000Base-T (IEEE 802.3ab) – specifikacija za Gigabit Ethernet preko bakarne žice (IEEE Std. 802.3ab). Standard definiše prenos podataka od 1 Gb/s na udaljenosti od 100 metara pomoću četiri para CAT-5 uravnoteženih bakarnih žica i šeme koda od pet nivoa.

100Base-T – Mrežni standard koji podržava prenos podataka brzinama do 100 Mbps (100 megabita u sekundi). 100Base-T se zasniva na starijem, Ethernet standardu. Međutim, s obzirom na to da je 10 puta brži od Etherneta, često ga označavaju kao Fast Ethernet. Zvanično, 100Base-T standard je zaveden pod oznakom IEEE 802.3u.

Poput Etherneta, 100Base-T se zasniva na CSMA/CD LAN metodu za pristup. Postoji nekoliko različitih kablova koji se mogu upotrebiti za 100Base-T umrežavanje, uključujući i sledeće:

- 100BASE-TX: kablovi sačinjeni od dva para visokokvalitetnih, isprepletanih (twisted-pair) provodnika

- 100BASE-T4: četiri para međusobno isprepletanih provodnika običnog kvaliteta

- 100BASE-FX: kablovi od optičkih vlakana

100Base-T (IEEE 802.3u) Fast Ethernet – standard umrežavanja koji podržava brzinu prenosa podataka do 100 Mbps (100 megabita u sekundi). 100BASE-T je zasnovan na starijem Ethernet standardu. Pošto je 10 puta brži od Etherneta, često se naziva i Fast Ethernet. Zvanično, 100BASE-T standard je IEEE 802.3u.

101-key keyboard (tastatura sa sto jednim tasterom) – Standardna kompjuterska tastatura sa sto jednim tasterom, uključujući alfanumeričke tastere, numeričku tastaturu, funkcijske tastere i strelice.

1080 interlaced – 1080i – skraćeno od *1080 interlaced*, gde 1080 predstavlja 1,080 vertikalnih piksela. 1080i je jedan od dva ATSC DTV televizijska standarda visoke definicije. 1080i format kreira sliku pomoću 1.080 linija, od kojih svaka ima 1.920 piksela, pa, stoga, ima rezoluciju od 1.920x1.080. 1080i je minimalna rezolucija potrebna za uživanje u HD programima.

1080 progressive – 1080p – skraćenica za *1080 progressive*, gde 1080 predstavlja 1,080 vertikalnih

piksela sa 1.920 horizontalnih piksela. 1080p je najviši od HD signala i koristi progresivno skeniranje.

133t speak – Žargonski izraz koji uglavnom koriste hakeri i „gejmeri“ na tzv. multiplayer igračkim serverima i u „sobama za časkanje“ (chatrooms). Izraz „133t“ predstavlja, zapravo, šifrovani oblik izraza „leet“, što je skraćeno od *elite*, a ima značenje „najbolji među najboljima“. 133t „govor“ (speak) se obično sastoji u zameni samoglasnika odgovarajućim ciframa (na primer: A=0, E=3), mada se ponekad cifre koriste i kao zamena za suglasnike. Reči ovog jezika se, u stvari, ne mogu izgovarati niti pisati slobodnom rukom, te se, kao takav, on smatra čistim *Internet jezikom*, koji se gotovo isključivo oslanja na upotrebu kompjuterske tastature.

15-bit color (15-bitna boja) – Petnaestobitna boja omogućava prikazivanje do 32768 boja. Digitalni video zahteva bar 15-bitni opseg boja.

16:09 – razmera širokog ekrana za video. 16:09 je razmera širine prema visini vidljivog područja video okvira, koji se naziva i proporcija slike.

1630-master – 1630-master je ¾-inčna U-Matic videotraka na kojoj se mogu čuvati muzički programi u digitalnom obliku zajedno sa vremenski kodiranim informacijama koje služe za markiranje lokacija audio staza. Frekvencija digitalnog samplovanja za 1630 CD master mora iznositi 44.1 KHz. Pri digitalnom masterovanju, originalni audio zapis se konvertuje u 1630-master, koji će u sebi sadržati digitalni muzički transkript, zajedno sa informacijama o vremenskom kôdu.

16-bit color (16-bitna boja) – Monitor sa šesnaestobitnom bojom može da prikaže 65536 boja. Ova vrsta monitora može da prikaže visokokvalitetne slike za stono izdavaštvo i multimediju.

16-bit computer (16-bitni računar) – Računar čija centralna procesorska jedinica može da obradi istovremeno 16 bitova podataka.

1xRTT – Skraćena oznaka za tehnologiju radio prenosa (*radio transmission technology*) sa jednim (1x) prenosnikom (carrier). Radi se, zapravo, o 3G bežičnoj tehnologiji, zasnovanoj na CDMA platformi. Tehnologija 1xRTT, slično ISDN-u, omogućava prenos podataka brzinama do 144 Kbps. Umesto oznake 1xRTT, često se koristi još i oznaka CDMA2000.

2 line phone system (telefonska linija sa dve linije) – Takođe se naziva višelinijski telefonski sistem. To je posebna telefonska linija koja može da se koristi u poslovne svrhe (za faks, udaljeni glasovni automat ili internet konekciju) ili za obezbeđivanje druge linije za poslovne razgovore. Telefonska linija sa dve linije je, u stvari, linija sa dve posebne telefonske linije koje imaju različite telefonske brojeve. Ovaj

2 line phone system (telefonska linija sa dve linije) –

sistem je ekonomičan način za rad kod kuće ili za komunikaciju sa poslovnim partnerima odvojeno od kućne telefonske linije.

2-205 rule – pravilo 2-205 – Pravilo o konfigurisanju 100Base-T ili Fast Ethernet kompjuterskih mreža. Prema ovom pravilu, maksimalna mrežna udaljenost, ili prečnik mreže, odnosno rastojanje između bilo koja dva „negrupisana“ (non-stackable) mrežna huba koji su međusobno povezani bakarnim kablovima ne može biti veće od 205 metara (ili približno 672 stope).

U istom značenju se koristi još i termin *Fast Ethernet rule*.

24-7 – U računarskom i internet slengu 24-7 se koristi za opis internet konekcije koja je dostupna 24 sata, sedam dana u nedelji. 24-7 konekcije se, obično, odnose na širokopojasne internet konekcije, kao što su DSL ili kablovski internet.

24-bit color (24-bitna boja) – Monitor sa dvadesetčetvorobitnom bojom može da prikaže 16,8 miliona boja. Ova vrsta monitora može da se upotrebljava za prikazivanje visokokvalitetnih fotografija i video zapisa u profesionalnom dizajnu i digitalnom retuširanju fotografija.

286 – skraćenica za Intel 80286 mikroprocesor

2-digit-year format (dvocifreno označavanje godine) – Format u kome se godina prikazuje sa dve cifre (npr. 1995. godina će biti prikazana kao 95). Ovaj format je praktičan samo ako su svi datumi iz istog veka; na primer, ovaj format ne može da razlikuje 1995. od 2095. godine.

3:2 pulldown – Terminom 3:2 *pulldown*, koji se često piše i kao 3-2 *pulldown*, označava se metod konvertovanja video sadržaja iz formata od 24 frejmova u sekundi (frame per second – fps) u format od 60 fps, koji je u skladu sa NTSC televizijskim standardom. Prilikom izvršavanja procesa 3:2 „obaranja“ (pulldown), prvi frejm filma se skenira tri puta, sledeći frejm se skenira dva puta, naredni opet tri puta i tako redom. Ovaj proces se koristi kod tzv. progresivno skeniranih (non-interlaced) video sadržaja.

301 Redirect – funkcija web servera koja stari URL usmerava na novi. 301 Redirect je trajni status preusmeravanja koji ukazuje da je izvor preseljen trajno.

302 Redirect – funkcija web servera koja stari URL usmerava na novi. 302 Redirect je privremeni status preusmeravanja.

303 Redirect – funkcija web servera koja stari URL usmerava na novi. 303 Redirect je „vidi drugi“ status preusmeravanja koji ukazuje da je izvor zamenjen.

32-bit (32-bitno) – Videti 32-bit computer, 32-bit color, 32-bit operating system, 32-bit addressing.

32-bit addressing (32-bitno adresiranje) – Ako računar ima 32-bitno adresiranje, to znači da svaka adresa u memoriji može da ima 32 broja. Pošto svaki broj može da ima vrednost 1 ili 0, to znači da je dostupno 2^{32} (4 milijarde) adresa. Računar može, teoretski, da adresira do 4 gigabajta memorije; bez obzira na to, mnogi računari sa 32-bitnim adresiranjem imaju mnogo manje od 4 gigabajta memorije.

32-bit color (32-bitna boja) – Monitor sa 24-bitnom bojom može da prikaže 16,8 miliona boja; 32-bitna boja ne omogućava dodavanje više boja, već prikazivanju daje dopunsko maskiranje i omogućava veću upotrebu kanala.

32-bit computer (32-bitni računar) – Računar čija centralna procesorska jedinica može da obradi 32 bita podataka istovremeno.

32-bit operating system (32-bitni operativni sistem) – Operativni sistem koji istovremeno može da obrađuje 32 bita podataka. Na primer, Windows 95 i OS/2 Wrap su 32-bitni operativni sistemi.

32-bit Windows (32-bitni Windows) – Windows 95, Windows CE, Windows NT, koji su 32-bitni operativni sistemi.

386 – Nadimak za procesor 80386. 32-bitni Intelov procesor sa taktom od 33 MHz. Procesor 80386 se upotrebljava u PC računarima.

3COM – jedna od najvećih mrežnih kompanija na svetu. Naziv je izveden od prefiksa tri termina – računar, komunikacija i kompatibilnost. Kompaniju je 1979. godine osnovao dr Robert Metcalfe, jedan od koprionalaža Ethernet. 3COM pruža široku lepezu proizvoda, sa posebnim naglaskom na čvorišta, svičeve, rutere, modeme i NIC.

3-D audio – tehnika za dodavanje dubine tradicionalnom stereo zvuku. Obično je 3-D zvuk, ili 3-D audio proizveden postavljanjem uređaja u prostoriju sa stereo zvučnicima. Uređaj dinamički analizira zvuk koji dolazi iz zvučnika i šalje povratne informacije zvučnom sistemu da bi on mogao da podese zvuk i pruži utisak da su zvučnici na većoj udaljenosti jedan od drugog. 3-D audio uređaji su posebno popularni za poboljšanje računarskog zvuka kada su zvučnici mali i suviše blizu jedan drugome. Postoji veliki broj 3-D audio uređaja koji su priključeni na zvučnu karticu računara.

3-D graphics – oblast računarske grafike koja se bavi generisanjem i prikazivanjem trodimenzionalnih objekata u dvodimenzionalnom prostoru (na primer, na ekranu). Dok pikseli u dvodimenzionalnoj grafici imaju karakteristiku pozicije, boje i svetloće, 3-D pikseli dodaju karakteristiku dubine, koja ukazuje gde se tačke nalaze na zamišljenoj osi Z. Kada se kombinuje više 3-D piksela, od kojih svaki ima svoju vrednost dubine, rezultat je trodimenzionalna

površina, koja se naziva tekstura. Pored tekstura, 3-D grafike podržavaju i više objekata sa međusobnom interakcijom. Na primer, puni objekat može delimično da sakrije objekat iza sebe. Na kraju, sofisticirane 3-D grafike koriste tehnike kao što je praćenje zraka da bi bile primenjene realistične senke u slici.

3-D software – kategorija softvera koja predstavlja trodimenzionalne objekte na računaru. To uključuje CAD/CAM, računarske igrice i pakete animacija.

3D sound (3D zvuk) – Trodimenzionalni zvuk. Zvuk za koji se čini da dolazi iz različitih pravaca i stvara utisak trodimenzionalnog prostora. 3D zvuk se upotrebljava u stvaranju virtuelne realnosti; ovaj efekat može da se postigne stereo slušalicama.

3D space ball – U okruženjima virtualne realnosti, 3D space ball je naziv za senzorski uređaj u obliku kugle, koji služi za pokretanje 3D modela. On funkcioniše na sličan način kao kompjuterski miš u dve dimenzije.

3D Stereo technology – tehnologija koja obezbeđuje realističnije prikaze 3D igara pružanjem realističnijih 3D scena koje omogućavaju da bolje komunicirate sa medijom na ekranu. 3D Stereo tehnologija na PC-ju zahteva drajver softvera i hardverski uređaj, kao što su stereo naočare, hardver virtuelne realnosti ili 3D ekrani. NVIDIA uključuje 3D Stereo tehnologiju u neke nove GeForce grafičke kartice, što omogućava komuniciranje sa realističnim dimom, kišom, eksplozijama i osvetljenjem pri neverovatnim brzinama u toku igranja PC igrice.

3D0 – tehnologija koja podržava fotorealistične grafike, video snimke punog pokreta i zvuk CD kvaliteta. Prve aplikacije ove tehnologije su bile samostalne i korišćene su za igranje igrice, ali je tehnologija pronašla načine ugradnje u PC u formi ekspanzionih ploča.

3G – 3G je ITU specifikacija za treću generaciju (analogna specifikacija je bila prva generacija, a digitalna KOM druga) tehnologija mobilnih komunikacija. 3G pruža širi propusni opseg, do 384 Kbps kada je uređaj u stanju mirovanja ili se kreće brzinom pešaka, 128 Kbps za brzinu kretanja automobila i 2 Mbps u fiksnim aplikacijama. 3G funkcioniše pomoću bežičnih vazdušnih interfejsa, kao što su GSM, TDMA i CDMA. Novi EDGE vazdušni interfejs je razvijen specijalno da zadovolji potrebe propusnog opsega za 3G.

3GL — third-generation language (3GL, jezik treće generacije) – Jezik poput PASCAL-a ili FORTRAN-a, koji je na višem nivou od asemblerskog jezika i jednostavniji je za razumevanje.

3GP – Vrsta nosećeg (kontejnerskog) formata, koji predstavlja pojednostavljenu verziju MPEG-4

(MP4). Karakterističan je po tome što zahteva manje skladišne kapacitete i protok (bandwidth), što ga čini naročito prikladnim za streamovanje video sadržaja na mobilnim telefonima.

3GPP – Skraćenica za *3rd Generation Partnership Project (partnerski projekat treće generacije)*, ugovor o međusobnoj saradnji koji je donet u decembru 1998. godine. Ovaj ugovor međusobno povezuje nekoliko organizacija i institucija koje se bave definisanjem standarda u oblasti telekomunikacija. Prvobitni cilj 3GPP ugovora sastojao se u kreiranju globalno primenljivih tehničkih specifikacija i tehničkih izveštaja za mobilne sisteme treće generacije, zasnovane na bazičnim GSM mrežama i tehnologijama za radio pristup koje one podržavaju (to jest, za tzv. univerzalni zemaljski radio pristup (Universal Terrestrial Radio Access – UTRA), kako u Frequency Division Duplex (FDD) tako i u Time Division Duplex (TDD) režimu rada). Kasnije je ovaj cilj proširen kako bi obuhvatio još i tehničke specifikacije i izveštaje iz oblasti održavanja i razvoja globalnog sistema za mobilne komunikacije (GSM), uključujući i sve tehnologije za radio pristup koje su u međuvremenu razvijene.

3ivX – Komplet MPEG-4 alata, koji podržava MPEG-4 Video, MPEG-4 Audio i MP4 formate fajlova. 3ivX omogućava komprimovanje video i audio fajlova, čime se njihova originalna veličina u znatnoj meri smanjuje, uz zadržavanje visokog kvaliteta slike.

3W ili W3 (World Wide Web) – Hipermedijalni sistem za pretraživanje sajtova na Internetu. Nazvan je Web jer je sačinjen od mnogih povezanih sajtova; korisnici mogu da prelaze sa jednog sajta na neki drugi pritiskajući dugme za hiperlink. Tekstovi, grafika, zvuk i video mogu biti dostupni uz pomoć pretraživača poput Mosaica, Netscapea ili Internet Explorera. Webu se takođe može pristupiti pomoću tekstualnog pretraživača kao što je Lynx.

4 digit-year format (četvorocifreno označavanje godine) – Zapis u kome je godina predstavljena sa četiri cifre (npr. 1995). Ovaj format omogućava obeležavanje datuma u većem rasponu od jednog veka (1900, 2000. itd.). Na primer, ovaj format pravi razliku između 1995. i 2095. godine. Računari i programi koji koriste četvorocifreni format neće imati problem 2000. godine.

4:01:01 – U digitalnom video snimku video signali su kodirani prilikom snimanja i dekodirani prilikom pregleda. U zavisnosti od digitalnog formata, video signal može da bude uzorkovan na 4:1:1 ili 4:2:2.

4004 – Prvi mikroprocesor koji je Intel predstavio 1971. godine, sa 4-bitnom veličinom registra i magistrale, sa taktom od 1 MHz.

486 – Nadimak za procesor 80486. 32-bitni Intelov mikroprocesor sa ugrađenim koprocesorom i taktom od 1MHz.

4-bit color (4-bitna boja) – Monitor sa 4-bitnom bojom može da prikaže 16 boja. Četvorobitni režim boja zadovoljava kancelarijske potrebe, ali za prikazivanje grafike nije dobar.

4G – 4G (skraćeno od četvrta generacija) je ITU specifikacija koja se trenutno razvija za širokopojasne karakteristike mobilnog telefona. 4G tehnologija će omogućiti glas zasnovan na IP-u, strimovanje podataka i multimedije pri većim brzinama i pružice najmanju brzinu od 100 Mbit/s sa visokom mobilnošću i do 1Gbit/s sa niskom mobilnošću (nomadic). 4G je naprednija 3G tehnologija (kao što su WCDMA, HSDPA, CDMA2000 i EVDO) zasnovana na IP-u, koja koristi glasovnu komunikaciju. Veliki broj proizvođača razmatra upotrebu 4G standarda, uključujući Long Term Evolution (LTE), Ultra Mobile Broadband (UMB) i IEEE 802.16 (WiMax) standard. Iako je ITU definisao 3G kao IMT-2000, IMT-Advanced se sada smatra 4G-om. IMT se koristi kao generički naziv za 3G i 4G.

4GL — fourth-generation language (jezik četvrte generacije) – Jezik znatno unapređeniji od treće generacije jezika, bliži ljudskom jeziku.

4-way server – 4-smerni server obezbeđuje brze performanse i skalabilnost, podržavajući više procesora. Server podržava do četiri procesora. Više dostupnih procesora omogućava završavanje više pojedinačnih procesa istovremeno. Arhitektura računara koja je upotrebljena u 4-smernim serverima se naziva SMP (Symmetric Multiprocessing).

5.1 Surround sound – 5.1 Surround zvuk – Tehnologija višekanalnog zvuka koja daje pet zvučnih kanala i reprodukuje ih preko zvučnika postavljenih na levoj, desnoj, centralnoj, levoj bočnoj i desnoj bočnoj surround poziciji (termin „surround“ bukvalno znači „okruženje“). Pored toga, 5.1 sistemi imaju još i jedan kanal za takozvane niskofrekventne zvučne efekte (low frequency effects – LFE), koji se obično šalju na subwoofer.

56K line (56K linija) – Transmisioni kanal koji prenosi podatke na 56000 bps.

586 Pentium. – Intelov procesor visokih performansi predstavljen na tržištu 1993. godine, poznat i kao P5 ili 80586. On je oko dva puta brži od procesora 486.

6.1 Surround sound – 6.1 Surround zvuk – Tehnologija višekanalnog zvuka koja daje šest zvučnih kanala i šalje ih na zvučnike koji su postavljeni na levoj, desnoj, centralnoj, levoj bočnoj, desnoj bočnoj i centralnoj zadnjoj surround poziciji. Pored toga, 6.1 sistemi imaju još i jedan kanal za takozvane niskofrekventne zvučne efekte

(low frequency effects – LFE), koji se obično šalju na subwoofer.

64-bit – 64-bitna se odnosi na broj bitova (najmanja jedinica informacija na mašini) koji mogu da budu obrađeni ili preneti u paralelnom formatu ili broj bitova koji se koristi za jedan element u formatu podataka. Kada se koristi termin zajedno sa mikroprocesorom, ukazuje na širinu registra #&151 - specijalnog područja za skladištenje velike brzine unutar procesora. 64-bitni mikroprocesor može da obradi podatke i memorijske adrese koje su predstavljene sa 64 bita. Termin se često primenjuje na sledeće: na mikroprocesor (ukazuje na širinu registra) i na grafički uređaj, kao što su skener ili digitalni foto-aparat. Odnosi se primarno na broj bitova koji su upotrebljeni za predstavljanje memorijskih adresa.

686 Pentium Pro. – Naslednik Pentiumovog mikroprocesora znan i kao P6 ili 80686. 686 ima RISC unutrašnju arhitekturu i CISC-RISC translator. Brži je od Pentiuma za 32-bitni softver, ali sporiji za 16-bitni.

7.1 Surround sound – 7.1 Surround zvuk – Tehnologija višekanalnog zvuka koja daje sedam zvučnih kanala i šalje ih ka zvučnicima postavljenim na levoj, desnoj, centralnoj, levoj bočnoj, desnoj bočnoj, levoj zadnjoj i desnoj zadnjoj surround poziciji. Pored toga, 7.1 sistemi imaju još i jedan kanal za takozvane niskofrekventne zvučne efekte (low frequency effects – LFE), koji se obično šalju na subwoofer.

720p – Termin 720p se odnosi na 720 linija progresivnog videa (720 linija po frejmu). To je veća rezolucija od standardnog DVD-a, koja je 480i ili 480p. Obično se odnosi na rezoluciju 1.280x720 u razmeri 1.78.

802.11 – IEEE bežični LAN standardi 802.11 i 802.11x se odnose na grupu specifikacija koje je razvio IEEE za bežičnu LAN (WLAN) tehnologiju. 802.11 specifikuje vazdušni interfejs između bežičnog klijenta i osnovne stanice ili između dva bežična klijenta. IEEE je prihvatio specifikaciju 1997. godine.

802.11e – Preliminaran (draft) bežični standard kojim se definiše Quality of Service (QoS) podrška za LAN mreže i koji predstavlja poboljšanje u odnosu na 802.11a i 802.11b bežične LAN (Wireless LAN – WLAN) specifikacije. 802.11e uvodi QoS opcije i multimedijalnu podršku u postojeće IEEE 802.11b i IEEE 802.11a bežične standarde, zadržavajući u isto vreme potpunu kompatibilnost sa ovim standardima. QoS i multimedijalna podrška su od ključne važnosti za kućne bežične mreže preko kojih se vrši prenos govora, video i audio sadržaja. Provajeri broadband servisa gledaju na QoS i multimedijalne kućne mreže

kao na osnovne komponente koje će im omogućiti da svojim korisnicima pružaju usluge tipa „video na zahtev“ (video on demand), „zvuk na zahtev“, Voice over IP i brz pristup Internetu.

8-bit color (8-bitna boja) – Monitor sa 8-bitnom bojom može da prikaže 256 boja, što je zgodno za posao ili kućnu upotrebu, ali nedovoljno dobro za prikazivanje visokokvalitetne grafike. Za multimedijalne aplikacije minimum je 256 boja.

8-bit computer (8-bitni računar) – Računar čija centralna procesorska jedinica može da obradi osam bitova podataka istovremeno.

8-bit sound card (8-bitna zvučna kartica) – Osmobitna zvučna kartica obrađuje 8-bitni sempl zvučnog talasa mereći talas skalom od 256 inkremenata. Ove starije zvučne kartice su uglavnom zamenjene 16-bitnim zvučnim karticama koje daju kvalitetniji zvuk.

A

A4 – U oblasti kompjuterskog štampanja, A4 je opšteprihvaćena oznaka za međunarodno standardnu veličinu štamparskog papira, čije su dimenzije 210 x 297 mm, odnosno 8.3 x 11.7 inča.

Videti takođe paper size systems (sistemi za označavanje dimenzija papira).

AAB – Skraćenica za *All-to-all broadcast*.

AAUI – Skraćenica za *Apple Attachment Unit Interface*, 14-položajni trakasti (ribbon) konektor, sa međusobnim rastojanjem između provodnika od 0.050 inča. Osim pinova koji služe za napajanje strujom, svaki AAUI signal ima potpuno isti opis, funkciju i električne zahteve kao i AUI (*Attachment Unit Interface*) signali. AUUI je, dakle, Appleov standard za povezivanje Ethernet primopredajnika (transceivers) na prvim Power Macintosh i Quadra kompjuterima.

abacus (abakus) – Abakus je računaljka koja se sastoji od kuglica ili koturova koji mogu da se pomeraju gore i dole na nizu štapića ili žice, obično sa drvenim okvirom. Sam abakus ne računa; to je jednostavno uređaj koji pomaže čoveku pri računanju tako što se pomoću njega pamti ono što je već izračunato. Moderni kineski abakus, koji se još uvek veoma koristi u Kini i drugim zemljama, datira iz 1200. godine nove ere. Moguće je da potiče od ranijih tabli za računanje korišćenih širom Mediterana još 300 godina p.n.e. Astečka verzija abakusa, nastala između 900. i 1000. godine nove ere, napravljena je od kukuruza nanizanog na strune koje su smeštene u

absolute pathname (apsolutno ime putanje) –

drveni okvir. Postoje japanska i ruska verzija abakusa i nekoliko modernih i unapređenih verzija.

ABAP – Skraćenica za *Advanced Business Application Programming* (programiranje naprednih poslovnih aplikacija). Radi se, zapravo, o jednom objektorijentisanom programskom jeziku koji je prvobitno korišćen za SAP R/2, dok se danas koristi za kreiranje aplikacija za SAP R/3 sistem. Razvijen je od strane nemačke kompanije SAP AG.

ABARS – Skraćenica za *Aggregate group Backup And Recovery Support*, sistem za kreiranje rezervnih kopija (backups) na IBM-ovim MVS S/390 mainframe računarima. ABARS izvršava procese kreiranja rezervnih kopija i obnavljanja (recovery) na unapred definisanom skupu podataka koji se naziva „agregatom“. Tokom kreiranja rezervne kopije, podaci se pakuju u jedan jedini entitet i spremaju za prenošenje na neku udaljenu lokaciju (off-site). Na taj način je omogućeno obnavljanje pojedinačnih aplikacija prema prioritetu koji definiše sam korisnik. Prvobitno je ABARS dizajniran za potrebe „oporavka od katastrofe“ (disaster recovery), ali se danas često koristi i prilikom transfera radnog opterećenja (workload) i daljinske (remote) distribucije podataka.

ABO – Skraćenica za *Adaptive Binary Optimization*. ABO koristi visoku korelaciju digitalnih video signala i vrši efikasno kodiranje ovih korelacija primenom takozvanog patent-pending algoritma. Pomenute korelacije se kodiraju u odgovarajućim bit-ravnima (bit-planes), čime se postiže značajan stepen kompresije podataka. Dalja kompresija se ostvaruje primenom tehnika standardne entropije izvornog kodiranja, kao što je, na primer, Huffman Coding. Vlasništvo nad svim patentima vezanim za ABO pripada kompaniji po imenu MatrixView Limited.

abort – Otkazati komandu ili stopirati prenos.

absolut cell reference (apsolutna ćelijska

referenca) – U tabeli je to referenca do specifične ćelije, pre nego relativna referenca koja bi indicirala razmeštaj ćelije u odnosu na referencu trenutno aktivne ćelije (na primer, četiri vrste obuhvaćene istom kolonom). Pošto se ćelijske reference u tabeli podrazumevaju kao relativne reference, apsolutna ćelijska referenca mora biti navedena; ovo je urađeno različitim kodovima u različitim programima, ali obično dodavanjem znaka za dolar: \$A42, \$B\$12.

absolute address (apsolutna adresa) – Specifična lokacija u memoriji računara ili perifernog uređaja, koja nije definisana referencu na bilo koju drugu adresu. Ponekad se dobija dodavanjem bazne adrese relativnoj adresi.

absolute pathname (apsolutno ime putanje) –

Putanja koja je definisana u odnosu na osnovni direktorijum.

absoluth path (apsolutna putanja) –

absoluth path (apsolutna putanja) – Određivanje lokacije datoteke koja je data u odnosu na osnovni (root) direktorijum; ona uključuje osnovni direktorijum i niz svih ostalih poddirektorijuma sve do kraja datoteke.

abstraction – apstrakcija – Proces izdvajanja (apstrahovanja) zajedničkih karakteristika objekata i procedura. Neki programer bi, na primer, primenom apstrahovanja mogao uočiti da neke dve funkcije izvršavaju gotovo identične zadatke, te na osnovu toga odlučiti da ih iskombinuje u jednu jedinu funkciju. Apstrakcija predstavlja jednu od najvažnijih tehnika softverskog inženjeringa i usko je povezana sa preostale dve – *učaurivanjem (encapsulation)* i *skrivanjem informacija (information hiding)*. Sve tri pomenute tehnike imaju za cilj smanjenje složenosti softverskih programa.

accelerator – Kombinacija tastera koja zamenjuje komandu mišem i ubrzava neke akcije.

accelerator board – Štampana ploča dodata računaru, koja zamenjuje centralnu procesorsku jedinicu (processor) bržom.

accelerator card – Štampana ploča, obično priključena na jedan od slobodnih slotova računara, koja povećava brzinu rada računara. Na primer, grafički akcelerator ubrzava vreme potrebno za prikazivanje slika na ekranu računara.

access code (pristupni kod) – Lozinka koju korisnik ukucava kako bi pristupio računarskom sistemu.

access control (kontrola pristupa) – Mehanizam za dozvolu ili ograničenje pristupa računarskoj mreži. Kontrola pristupa upravlja korisničkim pristupom zahtevajući autentičnost identiteta korisnika, ili članstvom u predefinisanoj grupi; obično je koristi administrator sistema za kontrolu pristupa serverima, direktorijumima ili mrežnim resursima.

access denied (prustup odbijen) – Poruka koja se ponekad javlja kada tražimo pristup datoteci. Kada je pristup odbijen, to može značiti da se datoteka već koristi, ili da je pristup ograničen na specijalne korisnike.

access line (linija pristupa) – Telefonska linija koja povezuje korisnika sa telefonskom kompanijom.

access method (sistem pristupa) – Takođe nazvan mehanizam pristupa, sistem pristupa je način na koji aplikacija čita ili piše u resurse za programiranje. Sistem pristupa je softverska rutina odgovorna za pamćenje, nalaženje, slanje i primanje podataka; takođe, može da otkriva slučajne greške u transferu podataka i ispravi ih ako je moguće.

access privileges (pristupne privilegije) – Stepen u kome korisnik može da rukuje resursima sistema na mreži ili u fajl serveru. U mnogim slučajevima to je dozvola pristupa serveru; pregleda njegov sadržaj, a promena ili kreiranje datoteka su ograničeni

administratorom sistema mreže kako bi se sačuvala bezbednost.

access provider – Provajder usluga, organizacija ili kompanija koja obezbeđuje pristup mreži.

access server – pristupni server – (1) Sinonim za *remote access server (RAS)*.

(2) Skraćeni izraz za *Live Access Server (LAS)*.

(3) Kraći oblik termina *network access server (NAS)*.

access time (vreme pristupa) – Vreme potrebno periferijama za prenos podataka do procesora, mereno od trenutka kada se postavi zahtev za prenosom do trenutka primanja podataka.

accessory – Periferni uređaj koji može da izvrši korisnu funkciju, ali nije neophodan za instrukcije računara. Primer su štampači, skeneri i modemi.

ACHA – Skraćenica za *Accelerated Hub Architecture* (u istom značenju se koristi i termin *Intel Hub Architecture*). Kompanija Intel je ovu hub arhitekturu prvi put predstavila u svojim čipsetovima iz serije 820. Ona definiše podelu kontrola između huba memorijskog kontrolera (memory controller hub – MCH), koja podržava memoriju i AGPE, i huba ulazno/izlaznog (I/O) kontrolera, koji podržava PCI, USB, zvuk, IDE i LAN. Sama reč „hub“, u izrazu Intel Hub Architecture, odnosi se na severni i južni most unutar datog čipseta. Naime, u Intelu su odlučili da ove termine zamene rečju „hub“.

Acorn computer – Tokom 80-tih godina prošlog veka, mnoge škole i domaćinstva na teritoriji Velike Britanije bila su opremljena desktop kompjuterima marke Acorn. Osnovana 1978. godine, kompanija Acorn Computers razvila je sopstveni operativni sistem (OS), pod nazivom RISC OS, za potrebe svojih Acorn računara. Ne mogavši da prate korak sa zahuktalim „Wintel pokretom“, čelnici kompanije su septembra meseca 1998. godine objavili prekid svih aktivnosti na daljem razvoju Acorn desktop računara. Kasnije je kompaniju Acorn kupila firma po imenu Pace Micro Technology plc.

acoustic coupler (akustička spojnica) – Hardverski uređaj napravljen za konvertovanje električnih signala u zvuk i zvukova u električne signale kako bi se povezao modem na telefonsku liniju preko telefonske slušalice. Za savremene modeme koji imaju direktnu električnu konekciju akustičke spojnice nisu potrebne.

acquiring bank – U oblasti elektronske trgovine (e-commerce), terminom „acquiring bank“ označava se finansijska institucija koja neku elektronsku transakciju unosi u tzv. „kolektivni tok“ (collection stream). To je obično banka kod koje konkretan trgovac ima otvoren poslovni račun.

Acrobat – Dokument razmenjuje softver iz Adobe Systemsa. Kompanija Acrobat obezbeđuje platformski nezavisna sredstva za kreiranje, gledanje i štampanje

dokumenata. Acrobat može da konvertuje DOS, Windows, UNIX ili Macintosh dokument u PDF format (Portable Document Format) koji može biti prikazan na bilo kojem računaru koji ima Acrobat Reader. Acrobat Reader može besplatno da se preuzme sa Interneta.

acronym (skraćena) – Reč formirana od nekoliko slova fraze (obično inicijali), kao RAM (memorija sa proizvoljnim pristupom). Kompjuterska terminologija je bogata skraćenicama.

ACS – Skraćena za *Automated Cartridge System*.

ACSL – Skraćena za *Automated Cartridge System Library Software*, odnosno softver koji služi za kontrolu automatizovanog sistema kertridža (Automated Cartridge System – ACS).

action statement – Izvršna komanda koja uzrokuje da računar izvede akciju.

active cell (aktivna ćelija) – Ćelija u tabeli u koju se mogu unositi brojevi i formule. Aktivna ćelija je prikazana sa debljom ivicom, a njeno ime je na vrhu ekrana; zove se još i tekuća ćelija.

active component – Uređaj koji se koristi u dodavanju inteligencije signalu ili podatku koji se prenosi kroz njega, suprotno pasivnom prenosu bez ikakvog uticaja na podatke na bilo koji način.

Active Desktop – Microsoftova integracija Windows desktopa za Windows 95, Windows 98 i Windows NT sa Microsoft Internet Explorer web pretraživačem (verzija 4.0 i kasnije) gde korisnik može pristupiti lokalnim i udaljenim informacijama sa jedne lokacije.

Active Directory – Komponenta Microsoft Active Platforme koja se ponaša kao napredni servis direktorijuma za distribuirana računarska okruženja. Aktivni direktorijum prezentuje aplikaciju sa jednim, pojednostavljenim interfejsom tako da korisnik može da locira i upotrebi resurse direktorijuma iz mnoštva mreža dok premošćuje razlike između odgovarajućih usluga.

Active Directory Service Interfaces – *Active Directory Service Interfaces (ADSI)* omogućavaju administratorima sistema i kreatorima skripti ili C/C++ aplikacija jednostavno pretraživanje i manipulisanje objektima direktorijumskog servisa. Interfejsi servisa aktivnog direktorijuma apstrahuju mogućnosti različitih direktorijumskih servisa, sa mreža različitih provajdera, kako bi korisnicima pružili jedan jedini skup interfejsa ovih servisa radi upravljanja mrežnim resursima. Administratori i programeri mogu, na taj način, upotrebiti ADSI radi upravljanja resursima nekog direktorijumskog servisa, bez obzira u kojem se mrežnom okruženju nalaze ti resursi. Nadalje, ADSI omogućava administratorima da automatizuju svoje svakodnevne poslove, kao što su dodavanje korisnika i grupa,

upravljanje štampačima ili dodeljivanje dozvola za korišćenje pojedinih mrežnih resursa.

active hub (čvorište) – Centralni uređaj za koji se povezuju ostali uređaji i koji ne propušta samo signale, već pojačava ili osvežava protok podataka, koji bi se inače pogoršao zbog velikog rastojanja. Active hub se zove i ponavljač. Pogledajte takođe passive hub, intelligent hub.

active matrix (aktivna matrica) – Tehnologija ekrana sa tečnim kristalom korišćena za proizvodnju visokokvalitetnih ravnih ekrana u boji, često upotrebljivanih kod laptop i notebook računara. Ekрани sa aktivnom matricom koriste jedan tanak sloj tranzistora (TFT) po ćeliji, proizvodeći ekrane sa oštrijom i bogatijom slikom vidljivom i iz širokih uglova, za razliku od onih proizvedenih sa pasivnim-matričnim ekranima.

Active Server Page (ASP) – Specifikacija za web stranu je dinamički kreirana od strane web servera i sadrži HTML i skript kod. Sa ASP-om se programi mogu startovati na web serveru na isti način kao CGI skriptovi, ali ASP koristi ActiveX skript mašinu za podršku VBScriptu ili JScriptu. Kada korisnik zatraži podatke od aktivne server strane, ActiveX server mašina čita kroz datoteku, šalje HTML nazad pretraživaču i izvršava skript.

active window (aktivni prozor) – U grafičkom korisničkom interfejsu, prozor koji se trenutno koristi i pojavljuje se ispred bilo kog otvorenog prozora na ekranu.

ActiveMovie – Tehnologija za streamovanje multimedijalnih sadržaja, razvijena od strane Microsofta. ActiveMovie je „fabrički ugrađen“ u web čitač Internet Explorer i predstavlja sastavni deo svih savremenih verzija operativnog sistema Windows. Podržavajući većinu popularnih multimedijalnih formata, uključujući i MPEG, ActiveMovie korisnicima omogućava pregled multimedijalnih sadržaja koji se distribuiraju preko Interneta, intranetova ili sa CD-ROM drajvova. Glavni konkurent ActiveMovie tehnologije je standard pod nazivom QuickTime, koji je razvijen u kompaniji Apple Computer.

ActiveX – ActiveX je model pisanja programa tako da ih drugi programi i operativni sistemi mogu pozivati. ActiveX tehnologija korišćena je sa Microsoft Internet Explorerom da bi se napravila interaktivna web strana koja izgleda i ponaša se kao računarski program, a ne statična strana. Pomoću ActiveX-a korisnik može da postavlja pitanja ili daje odgovore, koristi dugmad i na drugi način komunicira sa web stranom. ActiveX kontrole su često pisane korišćenjem Visual Basica.

ActiveX automation – Niz tehnologija razvijenih u Microsoftu oko 1990. godine i kreiranih u

ActiveX automation –

Microsoftovom Component Object Modelu (COM), ActiveX predstavlja interne funkcije iz softverskih aplikacija kao COM objekte tako da izvesni zadaci koji se obično selektuju iz menija mogu biti „automatizovani“.

ActiveX control – Opšti naziv za kontrole koje se zasnivaju na ActiveX tehnologijama. ActiveX kontrole su karakteristična po tome što se mogu automatski preuzimati sa mreže i izvršavati u web čitaču (browseru). ActiveX nije programski jezik, već pre skup pravila o tome kako bi aplikacije trebalo da među sobom dele informacije. Programeri mogu kreirati ActiveX kontrole pomoću velikog broja različitih programskih jezika, uključujući C, C++, Visual Basic i Java jezik.

Svaka ActiveX kontrola je, po svojoj prirodi, veoma slična bilo kojem Java apletu. Međutim, za razliku od Java apleta, ActiveX kontrole imaju neograničen pristup operativnom sistemu Windows. To im daje znatno veću moć u odnosu na Java aplete, ali sa tom moći dolazi i određeni stepen rizika od eventualnog oštećenja softvera ili podataka na datom računaru. Da bi se ovaj rizik ograničio na razumnu meru, u Microsoftu su razvili specijalan sistem registracije, koji web čitaču omogućava identifikaciju i proveru autentičnosti svake ActiveX kontrole pre nego što započne sa njenim preuzimanjem (downloading). Još jedna bitna razlika između Java apleta i ActiveX kontrola je u tome što se Java apleti mogu napisati tako da se bez problema izvršavaju na svim platformama, dok su ActiveX kontrole, barem za sada, ograničene samo na Windows okruženja. Po svojoj prirodi veoma srodan ActiveX-u je i jezik za skriptovanje pod nazivom *VBScript*, koji web programerima omogućava umetanje interaktivnih elemenata u HTML dokumente.

ACTOR – Objektno orijentisani programski jezik za Microsoft Windows koji je napisao Charles Duff iz kompanije The Whitewater Group Inc., Evaston, IL. Ima sintaksu sličnu Pascalu i jeziku C.

actual size – stvarna veličina – Termin koji se koristi u oblasti skeniranja, a odnosi se na opciju koja omogućava skeniranje neke slike ili štampanog dokumenta u njegovoj stvarnoj veličini (to jest, bez uvećanja ili smanjenja upotrebom zoom in, odnosno zoom out opcije).

actuator – aktuator, pokretač – Deo hard drajva na koji je pričvršćena ruka glave za čitanje/upisivanje podataka (read/write head). Sve ove glave su prikazane za jedan jedini aktuator, koji se često još naziva i pokretačkom rukom (actuator arm) i čija je uloga da glave za čitanje/pisanje pomera tik iznad površine magnetnih diskova (platters) unutar drajva. Kod starijih hard drajvova korišćen je aktuator sa step-motorom, koji je glave pomerao na osnovu

ulaznih električnih impulsa. Moderni hard drajvovi sadrže u sebi solenoidni (voice coil) aktuator, kod kojeg se kretanje solenoida unutar permanentnog magnetnog polja kontroliše jačinom struje koja prolazi kroz namotaje solenoida. Ovakav sistem upravljanja glavama za čitanje/pisanje se često još označava i kao *servo*.

AD Administrativni domen. – Definisano u RFC 1136.

Na Internetu — grupa mreža, hostova i rutera kojima upravlja ista organizacija.

ad click – Korisnički klik na reklamni baner. Neki oglasi se plaćaju po broju klikova korisnika na njih.

ad view – Preuzimanje oglasa sa Weba pod pretpostavkom da je već viđen. Broj prikazanih oglasa saglasan je broju oglasa na drugom mediju. Ako se na jednoj stranici pojavi više istih oglasa, ukupan broj prikazanih oglasa se ne može izračunati. Takođe, ne postoji način da se zna da li je korisnik u potpunosti učitao i video oglas.

Ada – Programski jezik visokog nivoa, zasnovan na Pascalu, projektovan 1979. godine za potrebe Ministarstva odbrane SAD. Ada je dobila naziv prema Augusta Ada Byron, Countess of Lovelace. Ovaj jezik je projektovan tako da omogući računarima automatsku kontrolu opreme, ali je korišćen i za druge aplikacije.

adapter – Komponenta koja povezuje dva uređaja ili sistema, fizički ili električno, i omogućava im zajednički rad. Može se priključiti tako da omogućava povezivanje dve žice ili, na primer, štampane ploče koja modifikuje računar tako da on može da radi sa dodatnim hardverom ili softverom.

adaptive hypermedia – Termin *adaptive hypermedia*, ili skraćeno *AH*, označava se nova generacija hipermedijalnih aplikacija. Dok „obična“ hipermedija opslužuje iste stranice i iste grupe linkova za sve korisnike, adaptivna hipermedija povećava upotrebljivost hipermedije tako što kreira model preferenci i znanja za svakog pojedinačnog korisnika da bi zatim ove informacije bile upotrebljene za prilagođavanje hiperteksta konkretnim potrebama tog korisnika.

added value – dodatna vrednost – Vrednost koja se dodaje nekom proizvodu ili usluzi kao rezultat nekog konkretnog procesa. Na primer, VAR-ovi dodaju vrednost sistemima putem učitavanja aplikacija ili vlasničkog softvera u kompjutere, dok ASP-ovi dodaju vrednost servisima koje ti sistemi nude.

address (adresa) – 1. Identifikujuća lokacija uređaja ili memorijskog prostora; na primer, memorijski registar, sektor na disku, ili čvor mreže. 2. Identifikacija pomoću adrese.

address bus (adresna magistrala) – Veza između centralne procesorske jedinice i memorije koja šalje adresu sa koje će procesor čitati, ili u koju će procesor

pisati. (Podaci se šalju preko magistrale podataka). Količina memorije koju procesor može adresirati je određena brojem bitova adresne magistrale.

address mask (adresa maske) – Uzorak karaktera, dužine 32 bita, korišćen za selektovanje nekih bitova sa Internet adrese kako bi ih usmerio ka podmreži. Uzorak selektuje deo adrese na mreži i neke lokalne informacije.

address space (adresni prostor) – 1. Adresni prostor računara ili procesora je opseg adresa kojima se može pristupiti, uključujući fizičku i virtuelnu memoriju. 2. Adresni prostor programa ili procesa je opseg memorije koji se koristi, uključujući fizičku, virtuelnu ili obe memorije.

admin – Administrator sistema. Osoba odgovorna za višekorisnički računarski sistem, takođe poznata kao sys admin. Administrator sistema projektuje sistem i upravlja njegovim korišćenjem.

Administration Management Domain (ADMD) – Javni e-mail servis poruka koji koristi protokol X.4000. ATTmail i MCIEmail su primeri. Osnova protokola X.4000 je sastavljena od ADMD-ova širom sveta.

administrator – Administrator obavlja servise za čuvanje resursa mreže, uključujući registrovanje korisnika i korisničkih lozinki.

Adobe Certified Associate (ACA) – Adobe Certified Associate (ACA) akreditiv predstavlja „potvrdu“ da pojedinac ima početni nivo znanja za planiranje, dizajniranje, kreiranje i održavanje efikasne komunikacije korišćenjem različitih formi digitalnih medija. Ova Adobe sertifikacija demonstrira osnovne veštine upotrebe Adobe digitalnih medija softvera. Dostupna su tri Adobe Certified Associate (ACA) ispita – za pojedince i za škole. Svaki od sledećih ispita će potvrditi veštine u komunikaciji koja odgovara respektivnim Adobe programima: ACA ispit za Photoshop, ACA ispit za Dreamweaver i ACA ispit za Flash Professional.

Adobe Certified Expert (ACE) – Adobe Certified Expert (ACE) je profesionalac koji je pokazao stručnost u jednom ili u više Adobe programa. Da biste postali Adobe Certified Expert (ACE), potrebno je da položite stručni ispit za jedan ili više specifičnih proizvoda i da prihvatate ACE uslove. Adobe nudi tri Adobe Certified Expert (ACE) sertifikata: Adobe Certified Expert (ACE), Adobe Certified Expert (ACE) for Developers i Adobe Certified Associate (ACA).

ADSI – (1) Skraćenica za *Analog Display Services Interface* (Bellcore standard).

(2) Skraćenica za *Active Directory Service Interfaces* (Microsoft).

ADSL – skraćenica za asimetričnu digitalnu liniju korisnika. ADSL je vrsta DSL širokopojasne

komunikacione tehnologije koja se koristi za povezivanje na Internet. Omogućava da korišćenjem postojećih bakarnih telefonskih linija (POTS) bude poslato više podataka nego korišćenjem standardnih modemskih linija. Specijalni filter, koji se naziva mikrofilter, je instaliran na telefonsku liniju pretplatnika da bi omogućio da istovremeno budu upotrebljene i ADSL i regularne glasovne (telefonske) usluge. ADSL zahteva specijalni ADSL modem, a pretplatnici treba da budu blizu geografskim lokacijama centralnih kancelarija provajdera da bi mogli da prime ADSL uslugu. Obično je ova udaljenost u radijusu od 2 do 2,5 milja. ADSL podržava prenos podataka od 1,5 do 9 Mbps prilikom prijema podataka (brzina prijema) i od 16 do 640 Kbps prilikom slanja podataka (brzina slanja).

Advanced Memory Management Architectures (AMMA) – Strategije koje obezbeđuju dovoljno memorije za sve procese računarskog sistema, obavlja ih MMU (memory management unit — jedinica za upravljanje memorijom).

Adventure (isto što i Advent) – Jedna od prvih tekstualnih igara, avantura, koja je bila uzor mnogim igrama koje su kasnije nastale. Ime Adventure je skraćeno na Advent, jer je računar dozvoljavao imena datoteka do 6 karaktera dužine.

advertiser – reklamer, oglašavač, advertajzer – U takozvanim affiliate reklamnim programima, terminom *advertiser* označava se vlasnik web sajta, odnosno trgovac, koji svojim registrovanim „pomoćnicima“ (affiliates) plaća za preusmeravanje saobraćaja ka sajtu radi obavljanja kupovine ili generisanja potencijalnih kupaca (leads). U istom značenju se koristi i termin *merchant* (trgovac).

Aero – Naziv koji je dodeljen korisničkom interfejsu (user interface – UI) operativnog sistema Windows Vista. Pored osnovne verzije ovog interfejsa, Aero Basic, određene varijante operativnog sistema Vista opremljene su njegovom naprednijom verzijom, Aero Glass, koja se odlikuje atraktivnijom grafikom, ali zato zahteva 3D grafičku karticu koja podržava DirectX 9, kao i instalaciju Longhorn Display Driver Model (LDDM) drajvera. Među novinama koje uvodi Aero interfejs, najuočljivije su: providne naslovne linije prozora, zaobljene ivice i dopadljive palete boja.

AF – (1) Skraćenica za *audio frequency* (frekvencija zvuka).

(2) Skraćenica za *Anisotropic Filtering* (anizotropno filtriranje).

affiliate – pomoćnik u prodaji – U takozvanim affiliate reklamnim programima, ovim terminom se označava webmaster, odnosno vlasnik web sajta, koji ostvaruje novčanu nadoknadu na osnovu generisanih klikova

affiliate –

ili potencijalnih kupaca koje je usmerio ka web sajtu reklamera (trgovca).

affiliate agreement – ugovor o reklamiranju – U takozvanim affiliate reklamnim programima, ovim ugovorom se definišu odnosi između reklamera (advertiser) i njegovih „pomoćnika“ (affiliates). Ovaj ugovor obično definiše obaveze ugovarača, termine isplate i visinu honorara za reklamiranje. Kod većine affiliate programa neophodno je da ste saglasni sa svim stavkama ovog ugovora pre nego što vam uopšte bude omogućeno da pristupite datom programu.

affiliate link – U takozvanim affiliate reklamnim programima, ovim terminom se označava specijalan URL koji u sebi sadrži ID ili korisničko ime (username) konkretnog „reklamnog pomoćnika“ (affiliate). Ovaj URL reklamer zatim koristi za praćenje kompletnog saobraćaja koji konkretan „pomoćnik“ usmerava ka njegovom web sajtu u sklopu datog affiliate programa.

affiliate program – Automatizovan marketinški program, u kojem web reklamer (advertiser) ili trgovac regrutuje što veći broj webmastera, koji onda na svojim web sajtovima postavljaju njegove reklame u obliku banera ili dugmića (buttons). Na osnovu toga, webmaster dobija novčani honorar kad god neki posetilac njegovog web sajta klikne na tzv. affiliate link koji vodi ka web sajtu trgovca i na njemu obavi željenu aktivnost, koja se obično ogleda u kupovini nekog proizvoda ili popunjavanju formulara za kontakt. Najčešći tipovi affiliate programa uključuju mogućnost plaćanja „po kliku“ (pay-per-click), „po potencijalnom kupcu“ (pay-per-lead) i „po prodatom proizvodu“ (pay-per-sale).

After Dark – Program za zaštitu ekrana (screen saver) kompanije Berkeley Systems, Inc., koji dozvoljava korisniku kreiranje animacije. Postoje verzije za Macintosh i PC. Dva najpoznatija After Dark screen savera su flying toasters i flying toilet seats.

agent – Korisnički program koji obavlja servise, kao što su obaveštavanje korisnika da treba da uradi nešto određenog dana; vrši nadgledanje dolazećih podataka i upozorava korisnika kada poruka stigne; traži informacije na elektronskoj mreži. Inteligentan agent može da donosi odluke o informaciji koju pronađe.

aggregation – Narušavanje sigurnosti računara koje se dogodilo prikupljanjem nepriviligovanih podataka i njihovim korišćenjem za ekstrapoliranje privilegovanih podataka.

AHRA – Skraćenica za *Audio Home Recording Act* iz 1992. godine. Radi se, zapravo, o amandmanu na američki savezni zakon iz 1976. godine pod nazivom Copyright Act (Zakon o zaštiti autorskih prava). Prema odredbama AHRA-e, proizvođači i uvoznici digitalnih uređaja za snimanje zvuka i odgovarajućih

medijuma moraju plaćati poseban porez (royalty tax) vlasnicima autorskih prava na muzičke sadržaje koji će se, po pretpostavci zakonodavca, na ovim uređajima neovlašćeno umnožavati, a sa ciljem da se autorima pruži neka vrsta obeštećenja zbog ovog neovlašćenog kopiranja. Svi ovi porezi se slivaju u takozvanu Copyright kancelariju američke vlade, odakle se respektivno distribuiraju autorima muzičkih sadržaja. Zakon takođe predviđa da svi uređaji za digitalno snimanje zvuka moraju u sebi imati odgovarajući sistem za sprečavanje masovnog umnožavanja. U tu svrhu se najčešće koristi sistem pod nazivom Serial Copy Management System (SCMS), koji dopušta kreiranje digitalnih kopija tzv. prve generacije, ali zato sprečava pravljenje serijskih kopija od ove, prve kopije. Zauzvrat, autori muzičkih sadržaja se odriču prava na žalbu zbog kršenja autorskih prava protiv korisnika koji ove audio uređaje koriste u svojim domovima za nekomercijalne svrhe. Pomenuti „royalty“ porez se ne odnosi na vlasnike personalnih računara, jer se oni ne smatraju uređajima za digitalno snimanje zvuka.

AI (Artificial Intelligence) – Veštačka Inteligencija.

Inteligencija koja oponaša ljudsku inteligenciju, koju koriste uređaji i aplikacije kao što su roboti ili računari sa prepoznavanjem glasa i mogućnostima obrade jezika. Ova inteligencija je slična ljudskoj i ispoljava mogućnost da uči ili da se prilagođava kroz iskustvo.

AIM AOL – Instant Messenger. Program za brzo slanje poruka kompanije America Online.

air gap – vazdušni „procep“ – U oblasti umrežavanja, terminom *air gap* označava se mera bezbednosti koja podrazumeva zaštitu mreže na taj način što se ona fizički razdvaja od svih ostalih lokalnih mreža i Interneta. Iako se na ovaj način postiže željeni stepen bezbednosti, istovremeno se klijentima u znatnoj meri ograničava pristup mreži.

AirPort – Naziv uređaja koji proizvodi kompanija Apple Computer, a namenjen je za upotrebu na bežičnim WLAN mrežama. Zasniva se na Wi-Fi standardima (IEEE 802.11b), tako da je u potpunosti kompatibilan sa svim drugim 802.11b uređajima. Slični uređaji marke Apple, koji se zasnivaju na IEEE 802.11g specifikaciji, nose oznaku AirPort Extreme.

Ajax – Skraćenica za *Asynchronous JavaScript and XML*, termin kojim se opisuje jedan potpuno nov pristup u istovremenoj upotrebi jednog broja već postojećih tehnologija, među kojima su i sledeće: HTML ili XHTML, Cascading Style Sheets, JavaScript, zatim Document Object Model, XML, XSLT, kao i XMLHttpRequest objekti. Kombinacijom svih ovih tehnologija unutar Ajax modela, web aplikacije stiču mogućnost brzog i

„rastućeg“ (incremental) ažuriranja korisničkog interfejsa, bez potrebe za ponovnim učitavanjem čitave stranice u browser.

Alan Turing – Alan Turing (1912-1954), engleski matematičar, logičar i filozof, koji je načinio značajne prodore u oblasti teorije računara i dao važan doprinos logičkoj analizi kompjuterskih procesa. Tokom Drugog svetskog rata Turing je službovao kao štabni kriptanalitičar u Državnoj školi za kodiranje i šifrovanje, Bletchley Park, Buckinghamshire, gde je dao ogroman doprinos razbijanju nemačke vojne šifre Enigma. Godine 1936. prvi put je predstavio svoju Univerzalnu Turing mašinu, hipotetički uređaj za praktično izvođenje dokaza o „izračunljivosti“, koji mnogi smatraju prvim digitalnim kompjuterom. Turing je 1950. godine izložio svoj Turing Test kako bi dokazao svoju teoriju da će jednog dana biti konstruisani kompjuteri koji će biti u stanju da misle. Njegovi radovi na ovu temu predstavljaju osnovu savremenih istraživanja u oblasti veštačke inteligencije.

U svojim zrelim godinama Turing je radio na primeni matematičkih teorija na biološke forme. 1952. godine objavio je prvi deo svoje teorijske studije o morfogenezi, odnosno razvoju uzoraka (patterns) i oblika (forms) u živim organizmima.

Njegova izuzetno plodna karijera je, na žalost, neočekivano prekinuta 1952. godine kada je Turing uhapšen nakon što su britanske vlasti otkrile da je u ljubavnoj vezi sa drugim muškarcem. Naime, po tada važećim zakonima, homoseksualnost je u Britaniji smatrana zločinom, usled čega je Turingu uskraćeno pravo da nastavi sa radom u Bletchley Parku. Pod pretnjom dugogodišnje zatvorske kazne, Turing je pristao na tretman redovnog primanja injekcija estrogena, za koje se tada smatralo da neutrališu libido. Dve godine kasnije Turing je izvršio samoubistvo pojevši jabuku natopljenu cijanidom.

alert (upozorenje) – Signal iz računara koji ponekad zahteva pažnju korisnika. To može biti poruka o grešci ili upozorenje i obično se pojavljuju okvir sa upozorenjem, zvučni alarm ili trepereće poruke ili slike.

Alexa – Besplatan web pretraživač podržan linkovima baza podataka sa preko jedne milijarde web strana. Kada web korisnik pokuša da učita web stranu koja više ne postoji, on jednostavno može izabrati dugme Alexa na svom toolbaru i Alexa će pokušati da nađe stranu iz svoje arhive.

ALGOL ALGORitmic language. – Kompajlerski jezik visokog nivoa za naučna izračunavanja. Razvijene su dve verzije: ALGOL 60, razvijene od strane internacionalnog komiteta 1960. godine, i

ALGOL 68, složenija verzija objavljena 1968. godine. ALGOL je bio inspiracija za Pascal.

Algorithm – Detaljan, uređen niz instrukcija za rešavanje problema. Dobio je naziv po Al-Khwarizmi, iranskom matematičaru. Ovaj termin se koristi u računarskom programiranju da bi ukazivao na instrukcije prosledene računaru.

alias (alijas) – 1. Skraćena za e-mail adresu koja — kada se ukuca — šalje poruku do kompletne adrese. 2. Alternativna oznaka za identifikovanje objekta, kao što je fajl ili polje podataka. 3. Pogrešan signal koji se kreira za vreme digitalizacije analognog audio sempla.

alignment (poravnanje) – Kada su tekst ili drugi grafički elementi razmešteni na stranici u vezi sa drugim elementima na marginama. Na primer, desno poravnate linije teksta sa desnom marginom.

all-in-one printer – štampač tipa „sve u jednom“ – Višenamenski uređaj za štampanje koji se, osim za štampanje, može koristiti još i za slanje faksova, skeniranje i kopiranje dokumenata. Ponekad se naziva i *multi-funkcijskim štampačem (multifunction printer – MFP)*. Izraz „all-in-one“ se često skraćuje kao *AiO*.

All-to-all broadcast – emitovanje svih ka svima – U oblasti distribuiranog računarstva (distributed computing), terminom AAB ili *All-to-all broadcast* označava se proces tokom kojeg svaki čvor (node) na mreži emituje (šalje) informacije ka svim ostalim čvorovima.

Alpha – Familija 64-bitnih RISC mikroprocesora kompanije Digital, korišćenih sa Alpha AXP i drugim računarskim sistemima.

alpha testing – Testiranje novog softvera u fabrikama, bilo od strane osoblja proizvođača ili ljudi sa strane. Naredni korak je beta testiranje, koje se vrši od strane korisnika u vrsti okruženja u kome će se softver koristiti.

alphanumeric – Korišćenje slova alfabeta, brojeva i specijalnih znaka.

alt – Kategorija korisničke grupe za vesti najvišeg nivoa sa alternativnim diskusijama. Neke od tema su praktične, neke su zabavne, neke bizarne. Ova kategorija korisničkih grupa za vesti je kreirana kako bi se izbegao birokratski proces formiranja ovlašćenih korisničkih grupa za vesti.

alt key – Dugme Alt na tastaturi računara daje alternativno značenje ostalim tasterima i na taj način povećava mogućnosti tastature. Ono se drži kao dugme Shift, a drugo dugme je pritisnuto.

Alta Vista – Web strana na Digitalu sa veoma brzom Web i Usenet pretraživačkom mašinom, kao i jednim od najvećih web indeksa.

Amazon Echo – Amazon Echo je novi pametni zvučni proizvod „Amazona“ koji kombinuje mogućnosti

Amazon Echo –

prepoznavanja glasa „inteligentnog asistenta“ sa funkcijama zvučnika u formi cilindričnog zvučnika. Amazon Echo oponaša Apple Siri i Microsoft Cortana i ima sedam različitih mikrofona sa tehnologijom formiranja zraka za primanje glasovnih zahteva i komandi iz bilo kog pravca i sa bilo koje lokacije u prostori.

AMD Virtualization – AMD-ova tehnologija virtualizacije (AMD-V) koja, pomoću emulacije, preuzima neke poslove koje takozvani menadžeri virtualnih mašina (virtual machine managers – VMMs) izvršavaju softverskim putem, i pojednostavljuje ih putem različitih poboljšanja u samom setu instrukcija za procesore AMD Athlon 64 i Opteron. AMD-V tehnologija je najavljena još 2004. godine pod kodnim nazivom Pacifica, dok su tehnički detalji objavljeni tek sredinom 2005. godine. Procesori u kojima je ova tehnologija praktično primenjena pojavili su se na tržištu u 2006. godini.

America Online (AOL). – Jedan od najvećih provajdera online usluga. AOL nudi e-mail, interaktivne časopise i vesti, konferencije, softver, podršku za rad na računaru i online kurseve, kao dodatak punom pristupu Internetu i World Wide Webu.

Ami Pro – Program za obradu reči razvijen od strane Samna Corporation, za DOS i Windows. Kasnije ga kupuje Lotus, i biva zamenjen Word Proom.

amperage – amperaža – Jačina toka električne struje, koja se meri i izražava u amperima.

analog (analogni) – Predstavlja podatke u kontinualnom analognom obliku, suprotno digitalnoj reprezentaciji podataka u diskretnim jedinicama (binarni digiti 1 i 0). Analogni sistemi koriste informacije koje su predstavljene kontinualnim promenama i tokom, kao napon i struja. Analogni uređaji imaju skale i klizne mehanizme. Suprotno tome, digitalna informacija je 1 ili 0.

analog computer (analogni računar) – Računar koji koristi analogne metode za obradu podataka. Analogni računar koristi brojeve predstavljene kao direktno merene veličine (kao što se menjaju temperatura ili napon) koje se kontinualno menjaju, dok digitalni računar radi sa signalima koji su na binarnoj 0 ili 1. Svi standardni računari su digitalni; analogni računari se koriste za posebne namene, na primer u robotici, gde eksperimentalni dizajn može biti testiran u realnom vremenu.

Analog Display Services Interface – *Analog Display Services Interface*, ili skraćeno ADSI, standardna je telefonska tehnologija, koju je razvila kompanija Bellcore (Bell Communications Research, danas Telcordia Technologies). Koristi se u POTS ili kompjuterskim PBX servisima koji omogućavaju prenos informacija namenjenih prikazivanju na displejima telefona priključenih na analognu loop-

start liniju. Radi korišćenja ovih servisa, priključeni telefoni moraju biti u potpunosti ADSI-kompatibilni.

analog roaming – U oblasti mobilne telefonije, analognim roaming-om se naziva opcija koja korisnicima pruža mogućnost roaming-a na starijim, analognim (1G) mrežama. Kako analogne mreže obično pokrivaju znatno veći prostor od digitalnih mreža, na ovaj način roaming postaje dostupan mnogim korisnicima u ruralnim područjima, gde digitalni servis još uvek nije dostupan.

Analog Telephone Adapter – adapter za analogni telefon – Adapter za vezu između telefona i Ethernet priključka, koji omogućava upotrebu Voice over IP (VoIP) servisa i opreme na klasičnim (analognim) telefonskim aparatima. Ovi adapteri imaju otprilike iste dimenzije kao kućni Internet ruteri, a mogu biti opremljeni sa jednim ili više klasičnih telefonskih priključaka. Upotrebljavaju se tako što se analogni telefon priključi na adapter koji zatim preko Ethernet konekcije uspostavlja komunikaciju sa Internet ruterom.

analog-to-digital converter – Konvertor analognog u digitalni signal ili ADC, kako se češće naziva, je uređaj koji konvertuje analogne signale u digitalne. Analogne informacije se prenose pomoću modulacije kontinualnog signala prenosa pojačavanjem snage signala ili variranjem njegove frekvencije za dodavanje ili oduzimanje podataka. Digitalne informacije opisuju bilo koji sistem koji je zasnovan na diskontinuiranim podacima ili događajima. Računari koji obrađuju podatke u digitalnoj formi zahtevaju konvertore analognog u digitalni signal da bi pretvorili signale iz analogne u digitalnu formu pre čitanja. Jedan primer je modem koji pretvara signale iz digitalne u analognu formu pre prenosa signala preko komunikacionih linija, kao što su telefonske linije koje prenose samo analogne signale. Signali su ponovo vraćeni u digitalnu formu (demodulirani) prilikom prijema da bi računar mogao da obradi podatke u njihovom digitalnom formatu.

anamorphic widescreen – U video terminologiji, *anamorphic widescreen* je naziv za postupak kojim se slika, u razmeri 16:9, horizontalno sužava kako bi se smestila u razmeru 4:3. Da bi ovako „stisnuta“ slika imala pravilnu geometriju, ona na displeju mora biti ili proširena po horizontali ili stisnuta (squished) po vertikali. Na omotima DVD filmova, anamorfična slika se često označava kao „Enhanced for Widescreen“ (ili, u prevodu, „prilagodeno za widescreen monitore“).

anchor – „sidrenje“ – U oblasti stonog izdavaštva (desktop publishing), „sidrenjem“ se naziva postupak podešavanja položaja nekog grafičkog objekta, tako da njegova relativna udaljenost od nekog drugog objekta ostaje fiksna prilikom „re-paginacije“

(promene ostraničenja). Čest je, na primer, slučaj da neku sliku želite da „usidrite“ pored određenog dela teksta, tako da se oni obavezno nalaze jedno pored drugog.

Android app – aplikacija za mobilni uređaj razvijena za upotrebu na uređajima koji pokreću Googleovu Android platformu. Android aplikacije su dostupne u Google Play Storeu (koji je ranije bio poznat kao Android Market), u Amazon Appstoreu i na različitim sajtovima koji su fokusirani na Android aplikacije. Aplikacije mogu da se pokreću na Android pametnim telefonima, tabletima, Google TV-u i drugim uređajima. Kao i Apple i Apple App Store aplikacije, Google takođe podstiče programere da programiraju sopstvene Android aplikacije. Iako mnoge Android aplikacije mogu besplatno da se preuzmu, vrhunske aplikacije su dostupne za kupovinu, a prihod se deli između Googlea (30 odsto) i programera (70 odsto). Pored toga, neke Android aplikacije prate model freemium poslovanja u kojem programer aplikacije može da ostvari zaradu na besplatnoj aplikaciji korišćenjem Googleovih mogućnosti plaćanja unutar aplikacije.

Android Codenames – ažuriranja za Android operativni sistem otvorenog koda koja su razvijena pod nazivima inspirisanim desertima, pri čemu svaka nova verzija dolazi u abecednom redosledu i uključuje poboljšanja i unapređenja za Android SDK

ANI – Skraćenica za *automatic number identification*, servis koji omogućava prikazivanje telefonskog broja sa kojeg je upućen dolazeći poziv. ANI servis se može iskoristiti za raznorazne svrhe – prijemom telefonskog broja dolazećeg poziva, telefonske kompanije mogu vršiti njegovo preusmeravanje ka odgovarajućoj međugradskoj centrali; nadalje, na ovaj način se može lakše identifikovati adresa pozivača, te tako ubrzati reakcija na pozive upućene na broj 911 (policija), dok se pozivi upućeni ka brojevima koji počinju na 800 (u Americi, ovaj početni broj je rezervisan za trgovačke firme) mogu preusmeriti ka prodavnicu koja je fizički najbliža pozivaču. ISDN, trenutno najrasprostranjeniji standard za prenos podataka putem telefonskih linija, u punoj meri podržava ANI.

animated graphic (animirana grafika) – Animirana slika za čije se kreiranje koriste različite kompjuterski obrađene slike, na primer, crtani film ili dijagram. Animirana grafika daje značaj prezentacijama i koristi znatno manje prostora na disku od video slika.

Animation Compressor – Vrsta QuickTime codeca, koji omogućava kompresiju bez gubitaka (lossless). Animation Compressor se zasniva na upotrebi algoritma kompresije koji je razvijen u kompaniji Apple. Ova tehnika je naročito prikladna za komprimovanje animacija i kompjuterski generisanih

video sadržaja. Animation Compressor se može upotrebiti i za komprimovanje sekvenci (nizova) slika na ekranu. On je u stanju da slike skladišti u tzv. run-length kodiranom formatu, a može se koristiti bilo u „lossy“ ili u „lossless“ režimu. U režimu „bez gubitaka“ (lossless), sadržaj slike je dosledno očuvan, pri čemu se animacije skladište kao niz run-length kodiranih slika, dok u „lossy“ režimu neizbežno dolazi do izvesnog pada kvaliteta slike.

animator – Umetnik koji pravi animacije. Ova osoba odlučuje kako će se neki model pokretati, kako će izgledati pozadina, te koji će softver i alati biti upotrebljeni za produkciju animiranog filma.

anime – Japanski skraćeni izgovor engleske reči *animation (animacija)*. Osim što se odnosi na tradicionalnu japansku tehniku ručne animacije (tzv. cel animation), termin *anime* se takođe koristi i za označavanje animacija kreiranih uz pomoć kompjutera. Međutim, dok se u Japanu ova reč koristi za opisivanje svih vrsta animacija, u ostatku sveta se njome označavaju isključivo animacije koje su nastale na teritoriji Japana.

Anisotropic Filtering – anizotropno filtriranje – U oblasti 3D grafike, terminom Anisotropic Filtering, ili skraćeno AF, označava se tehnika koja služi za poboljšanje kvaliteta slike u kompjuterskim video igrama. Tačnije, AF unapređuje teksturu na površini objekata koji su udaljeni i postavljeni pod većim uglom (nagnuti u odnosu na ravan kamere), tako da projekcija te teksture više liči na pravougaonik ili trapezoid nego na kvadrat. Kada se AF primeni na teksturu nagnutih objekata, njihova površina posmatraču neće izgledati zamagljeno (fuzzy). Anizotropno filtriranje je opcija koju podržava većina savremenih 3D grafičkih kartica. Pa ipak, proizvođači ovih kartica ne moraju obavezno koristiti identične procese za renderovanje AF tekstura.

anonymus FTP – Način za dobijanje fajlova sa FTP strana na Internetu, koje imaju fajlove dostupne za javno preuzimanje. Za prenos fajlova korišćenjem FTP-a morate se prijaviti kao „gost“ ili „anonymus“ i poslati svoju e-mail adresu kao lozinku. Mnoge od ovih sajtova obezbeđuju univerziteti i vladine agencije. Javno dostupni fajlovi su obično u direktorijumu „pub“, koji je izolovan od fajlova koje koriste drugi korisnici sistema koji neće prihvatiti fajlove anonimnih korisnika.

ANSI (American National Standards Institut) – Organizacija koja razvija standarde za mnoge stvari, ali samo one vezane za računare, kao osobine disketa, programske jezike itd. ANSI je član International Standards Organization (ISO) i International Electrotechnical Commission (IEC). ANSI standardi su dobrovoljni. ASCII je ANSI niz karaktera.

ANSI character set ANSI (American National Standards Institute) – je produžio niz karaktera korišćen u Microsoft Windowsu. Ukupno ima 256 karaktera. Prvih 128 karaktera su standardni ASCII karakteri; drugih 128 su specijalni znaci, kao matematički simboli i karakteri stranih jezika. Drugih 128 karaktera se razlikuje od produženih ASCII karaktera korišćenih na PC-ju.

antenna – antena – Antena (u engleskom se još naziva aerial) je provodnik koji je u stanju da prenosi, šalje i prima signale, poput mikrotalasnih, radio ili satelitskih signala. Antene sa velikim pojačanjem (high-gain antennas) povećavaju snagu ulaznog signala, dok su antene sa malim pojačanjem (low-gain antennas) u stanju da signale primaju i prenose pod velikim uglom.

antenna array – antenski sklop (matrica) – Pod antenskim sklopom se podrazumeva veći broj antena, međusobno povezanih i raspoređenih u pravilnu strukturu, tako da čine jedinstvenu antenu. Antenski sklop je u stanju da proizvede najrazličitije uzorke zračenja (radiation patterns) koji, ovako kombinovani, daju karakteristike koje nijedna od pojedinačnih antena ne bi mogla sama da pruži.

anti-adware – Opšti naziv za softverske pomoćne programe (utilities) koji su u stanju da „skeniraju“ računar i sa njega uklone adware, spyware, keylogger programe, trojance i ostale vrste malicioznog programskog kôda. S obzirom na to da se neki od pomenutih oblika malicioznog kôda ne mogu otkriti pomoću običnog antivirusnog softvera, mnogi korisnici danas upotrebljavaju neki od anti-adware pomoćnih programa, u kombinaciji sa antivirusnim softverom, radi potpune zaštite svojih računara.

anti-aliasing – Poboljšavanje bitmapiranih slika sa izobličenjima. Kada se dijagonalne ili krive linije stave u bitmap formu, ovi oblici moraju biti napravljeni od četvrtastih piksela; bilo koja linija koja nije vertikalna ili horizontalna ima stepenast izgled. Anti-aliasing menja piksele duž ivice linije u promenljive nijanse sive ili međubojka, kako bi ivice izgledale poravnato.

antistatic mat – antistatička prostirka – Prostirka na kojoj se može stajati tokom popravke kompjutera ili ugradnje dodatnih kartica. Prostirka apsorbuje statički elektricitet, koji bi u suprotnom mogao oštetiti elektronske komponente. Jedan od alternativnih načina zaštite od statičkog elektriciteta sastoji se u nošenju antistatičke narukvice (wristband) oko ručnog zgloba.

antivirus program – Opšti naziv za pomoćne programe (utilities) koji pretražuju hard disk računara u potrazi za virusima i automatski ih uklanjaju. Većina antivirusnih programa sadrži opciju automatskog ažuriranja (auto-update), koja

im omogućava da preko Interneta automatski preuzimaju profile novootkrivenih virusa, kako bi vaš računar sve vreme bio pouzdano zaštićen.

antivirus software – Program koji će otkriti i ukloniti računarske viruse.

Apache – Projekat Apache je rezultat dobrovoljnog razvoja softvera, nastao sa ciljem kreiranja snažnog, visoko komercijalnog, osobenog i besplatnog izvornog koda za implementaciju HTTP (Web) servera. Projekat je zajednički napravila grupa dobrovoljaca širom sveta, koristeći Internet i Web za komunikaciju, planiranje i razvoj servera i njegove dokumentacije. Ovi dobrovoljci poznati su kao Apache Group.

Aperi – Izgovara se onako kako je napisano, a predstavlja latinsku reč za glagol „otvoriti“. Aperi je jedna od open-source inicijativa koju je zajednički pokrenulo devet kompanija. Osnovni cilj projekta Aperi sastoji se u razvoju platforme za softversko upravljanje zajedničkim skladišnim uređajima, koja će omogućiti upravljanje nad svim postojećim modelima skladišnih sistema. Članovi Aperi projekta zajednički rade na razvoju platforme sa otvorenim kodom, pomoću koje će moći da se upravlja uređajima za skladištenje podataka. To će, sa druge strane, korisnicima omogućiti veći izbor prilikom razmeštanja softvera skladišne infrastrukture zasnovanog na open-source standardima. Članovi Aperi zajednice mogu doprinostiti realizaciji ovog cilja tako što će raditi na izradi programskog koda ili pak koristiti zajedničku platformu pri izradi softverskih aplikacija za skladištenje podataka. U vreme objavljivanja ovog projekta (oktobar 2005. godine), Aperi zajednicu su sačinjavale sledeće kompanije: IBM, Brocade, Cisco, Computer Associates, Engenio, Fujitsu, McData, Network Appliance i Sun.

aperture – blenda – Uređaj kojim se kontroliše koliko će svetlosti proći kroz neki otvor. U oblasti klasične i digitalne fotografije, blenda je jedinica za merenje veličine otvora ispred sočiva, čijem se podešavanjem kontroliše količina svetlosti koja dopire do filma, odnosno digitalnog senzora. Veličina otvora blende izražava se u takozvanim „f-zaustavnim tačkama“ („f-stops“).

app – Skraćenica za aplikaciju (program).

Appending Virus – Vrsta virusa koji je u stanju da kopiju svog malicioznog koda automatski „prilepi na kraj“ (eng. – append) nekog fajla. Pritom se osnovna svrha ovog virusa ne sastoji u nanošenju štete samom fajlu-domaćinu (hostu), već da u njemu načini određene modifikacije, odnosno implantaciju virusnog koda koji će zatim moći sam sebe da pokreće.

Apple App Store – Apple App Store je online prodavnica za poručivanje i preuzimanje aplikacija i mobilnih aplikacija za Apple računare i uređaje.

Apple CarPlay – Apple CarPlay je sistem razvijen za integriranje Apple iPhonea sa zabavnim sistemima koji se nalaze u kontrolnim tablama novijih automobila.

Apple Computer – personalni računar koji su 1976. godine razvili Steven Jobs i Steve Wozniak. Kroz istoriju personalnih računara Apple je bio jedan od nainovativnijih.

Apple key – specijalni taster na Macintosh računarima označen logotipom Applea. Na svim, osim na starijim Apple računarima, Apple taster služi kao taster Command.

Apple Passbook – Servis digitalnog skladišta koji je dostupan na Apple iOS uređajima pomaže pri čuvanju i organizovanju informacija i pri njihovom upravljanju.

Apple Pay – Apple Pay je mobilni servis plaćanja i digitalni „novčanik“ koji rukuje bezbednim transakcijama između bežičnih terminala i Apple iOS uređaja.

Apple Safari – Apple Safari je web pretraživač koji je dostupan za Macintosh i Windows operativne sisteme, kao i za iPhone, iPod Touch i iPad.

Apple TV – Apple TV je digitalni medija prijemnik koji košta 99 dolara i može da reprodukuje filmove, TV programe, video snimke, sportske prenose, muziku, foto multimedijalni sadržaj i tako dalje na televizoru sa širokim ekranom sa računara ili iOS uređaja.

Apple Watch – Apple Watch je pametni sat koji funkcioniše kao mali računarski uređaj koji se nosi na zglobu ruke. Apple Watch je zvanično objavljen 9. septembra 2014. godine.

applet – Mala aplikacija. Aplet može biti uslužni ili drugi jednostavni program. Na Webu popostoji mnogo apleta pisanih na jeziku Java koji su dodati HTML dokumentima.

Applicability Statement 2 – *Applicability Statement 2 (AS2)* je naziv jedne od specifikacija za razmenu podataka, koja se primenjuje prilikom slanja i prijema podataka preko neke zaštićene veze. AS2 funkcioniše kao neka vrsta „koverte“ („envelope“) u koju su podaci umetnuti (embedded), tako da se mogu bezbedno slati upotrebom HTTP protokola. Radi se o brzom i direktnom transferu podataka, bez upotrebe poštanskih sandučića (mailboxes). AS2 je u stanju da omogući prenos svih vrsta dokumenata, ali je naročito prikladan za obavljanje klasičnih EDI transakcija. Podaci koje treba poslati pripremaju se od strane internih sistema, a prenose putem odgovarajućeg AS2 komunikacionog softvera.

application – Program koji pomaže korisniku da upotpuni određeni zadatak; na primer, program

obrade reči, program za rad sa tabelama ili FTP klijent. Aplikacijski programi se razlikuju od sistemskih programa koji upravljaju radom računara i aktiviraju aplikacijske i uslužne programe, koji su mali pomoćni programi.

application binary interface (ABI) – Specifikacija za programabilni interfejs za kreiranje aplikacija (API) i mašinske jezike za hardverske platforme. PowerOpen Enviroment i Windows soketi su primeri ABI-a.

application program – Program koji pomaže korisniku da upotpuni određeni zadatak; na primer, program obrade reči, program za rad sa tabelama ili FTP klijent. Aplikacijski programi se razlikuju od sistemskih programa koji upravljaju radom računara i aktiviraju aplikacijske i uslužne programe, koji su mali pomoćni programi.

application server (server aplikacija) – Softver koji funkcioniše kao računar za pretraživanje ili back-end baza podataka ili poslovna aplikacija. Aplikacioni server olakšava prevođenje HTML komandi tako da se mogu interpretirati u bazama podataka.

Application Service Provider – pružalac (provajder) aplikativnih servisa – Terminom *Application Service Provider*, ili skraćeno ASP, označava se svaki nezavisan (third-party) entitet, koji upravlja softverski zasnovanim servisima i rešenjima i distribuira ih iz nekog objedinjenog centra za obradu podataka ka potrošačima preko odgovarajuće WAN mreže. U suštini, ASP provajderi omogućavaju poslovnim kompanijama da radi zadovoljenja samo pojedinih ili gotovo svih svojih potreba iz oblasti informacione tehnologije angažuju spoljne stručnjake (ovaj postupak se naziva outsourcingom). Ulogu ASP provajdera mogu igrati bilo komercijalne firme koje se bave snabdevanjem potrošača ili pak neprofitne organizacije ili državne institucije koje se bave podrškom i pružanjem određenih usluga krajnjim korisnicima.

Prema podeli koju je izvršila Internet firma ASPnews.com, svi ASP provajderi se mogu svrstati u neku od sledećih pet podkategorija:

- Enterprise (preduzetnički) ASPs – isporučuju visokokvalitetne (high-end) poslovne aplikacije.
- Local/Refional ASPs – pružaju širok asortiman aplikativnih servisa, namenjenih manjim poslovnim firmama unutar datog regiona.
- Specialist ASPs – pružaju aplikacije za zadovoljenje specifičnih potreba, kao što su web sajt servisi ili usluge iz oblasti upravljanja ljudskim resursima.
- Vertical Market ASPs – pružaju podršku specifičnim delatnostima, kao što je, recimo, zdravstvo.
- Volume Business ASPs – snabdevaju male/srednje firme paketima aplikativnih servisa opšte namene.

